

Plicní Rehabilitace

PaedDr. Libuše Smolíková, Ph.D.
Prof. MUDr. Miloš Máček, DrSc.

UK Praha, 2. LF a FN Motol - Klinika rehabilitace a TVL

listopad 2010

Plicní rehabilitace

Nejnovější koncepce rehabilitace v oblasti chronických plicních onemocnění jsou formulovány od 2. poloviny minulého století a v posledních letech se na této koncepci nejvíce podílí mezinárodní odborné společnosti *plicní rehabilitace*

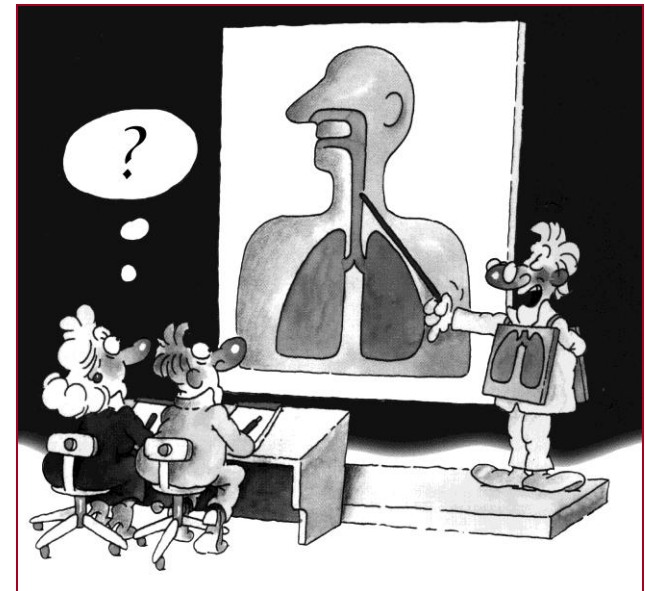
Plicní rehabilitace je multidisciplinární program péče o nemocné s chronickým plicním poškozením (poruchou), který, přizpůsobený potřebám pacienta, má optimálně zlepšit jeho tělesnou i sociální výkonnost i jeho soběstačnost.

Hodgkin JE, Batholome RG, Connors GL. Pulmonary rehabilitation, St. Louis. Mosby, 2009

Plicní rehabilitace

Edukační program určený k:

- *snížení progresu nemoci,*
- *kontrole symptomů,*
- *usnadnění ventilace,*
- *prevence imobility,*
- *aktivní spolupraci nemocného,*
- *změně životního stylu,*
- *zlepšení kvality života,*
- *redukci finančních nákladů léčby,*

Pryor JA, Prasad SA, Physiotherapy for Respiratory and Cardiac problems. Adults and Paediatrics. Churchill Livingstone Elsevier, London, 2009

Plicní rehabilitace

- *multidisciplinární edukační program:*
  - *fyzioterapie,*
  - *pohybová léčba,*
  - *dietní a nutriční programy,*
  - *psychologická podpora,*
  - *sociální poradenství,*
  - *motivačně vedená edukace pacienta a jeho rodiny,*
  - *změna životního stylu*
- *nefarmakologický typ léčby*

Hodgkin JE, Batholome RG, Connors GL. Pulmonary rehabilitation. St. Louis. Mosby, 2009.

Pryor JA, Prasad SA. Physiotherapy for Respiratory and Cardiac problems. Adults and Paediatrics. Churchill Livingstone Elsevier, London, 2009.

Fyzioterapie - RFT, respirační fyzioterapie

- *Součástí léčby se zaměřením na symptomy- dušnost, kašel, retence bronchiálního sputa*
- *Techniky hygieny dýchacích cest v kombinaci s inhalační léčbou*
- *RFT- cíl: terapie při akutních stavech*
  - *forma: **individuální***
neurofyziologická facilitace dýchání
  - *efekt: významný, ale pouze krátkodobý*
- *RFT- motivačně vedená edukace pacienta*

D.D. Bethune, Neurophysiological facilitation of Respiration: in Pryor: Physiotherapy for Respiratory and Cardiac Problems, Elsevier Churchill Livingstone, London 2009

Fyzioterapie - respirační fyzioterapie

Neurofyziologická facilitace dýchání

Dýchání je unikátní automatická funkce, a proto je zcela pod kontrolou CNS a je regulováno funkcí skeletálních svalů spíše než hladkými svaly, jako většina automatických funkcí.

F. Plum in Cerebral Control of Breathing, 1974

Motorika hrudníku:

Neurofyziologická facilitace dýchání je terminologie užívaná pro popis externě aplikované proprioceptivní a taktilní stimulace, která produkuje reflexní dechové pohybové odpovědi a ty jsou příčinou změny rytmu a hloubky dýchání.

D.D. Bethune, Neurophysiological facilitation of Respiration: in Pryor: Physiotherapy for Respiratory and Cardiac problems, 2009

Rehabilitace

Dechová cvičení

- *mají bezprostřední efekt,*
- *používá se u těžších nemocných (III. stadium CHOPN),*
- *přizpůsobuje se druhu postižení,*
- *vyvolá přechodnou úlevu,*
- *trénink dýchacích svalů (bud' jako izokap. hyperventilace nebo inspirace proti odporu).*

Zvyšování adaptace na tělesnou zátěž

Uplatní se u středně těžkých a lehčích postižení, efekt se dostaví až po více týdnech. Zvýšení funkční kapacity a kvality života je dlouhodobé. Vhodný je aerobní trénink formou chůze. Výdej energie od 50% maxima výše. 3-5x 30 min. rychlost do objevení dušnosti 4-5 km/h.

Hodgkin JE, Batholome RG, Connors GL. Pulmonary rehabilitation, St. Louis. Mosby, 2009
Smolíková L., Máček M. Respirační fyzioterapie a pohybová léčba, NCO NZO Brno 2010

Vliv zvýšené adaptace na zátěž na léčení CHOPN

- *Protože plicní struktury a tím i funkce jsou ireverzibilně poškozeny není naděje, že by se mohla zvýšit dodávka O_2*
- *Jediným způsobem je zvýšení využití dodaného množství O_2 pomocí zvýšené oxidativní enzymatické aktivity pomalých, červených vláken ve velkých kosterních svalech. Nejvhodnější formou je chůze. Efekt se dostaví asi za 2 -3 měsíce. Nutná základní intenzita není dosud známa. Předpokládá se, že se bude blížit té, která vyvolává změny lipidů tj. výdej 1000 kcal týdně, což představuje dávku 16 km týdně.*

Nové kombinované formy PR při CHOPN

- *Protože asi u 20-40% nemocných obvyklé formy PR nepůsobí, hledají se nové formy spočívající ve spojení PA a terapie jiného druhu.*
- *Příčinou nedostatečné reakce bývá především svalová dysfunkce, menší význam má porucha funkce plic. Bezprostřední příčinou je únava bránice při větší zátěži.*
- *Hlavní poruchou plicní funkce je dynamická hyperinflace, definovaná jako přechodné zvětšení plicních objemů, které brání zvýšení transdiafragmatického tlaku během intenzivní zátěže, což vyvolává pokles dechového objemu, a tím omezení výkonu. Má negativní vliv i na oběh, pokles žilního návratu.*

PR - vytrvalostní trénink a déle působící bronchodilatancia

- *Tyto léky snižují hyperinflaci, dušnosti, toleranci zátěže i akutní recidivy zánětů. Významně posilují adaptaci, a tím zvyšují efekt PR.*
- *Tiotropium, s anticholinergickým účinkem - jednou denně jako inhalace v kombinaci s tréninkem chůze po 8 týdnech zvýší 6 min test o 80%. Zvýší i další funkce ve srovnání s PR bez léků. U těžších pacientů se používají inhalační kortikosteroidy i jiné beta 2 antagonisté.*

Jubrias SA. Large energetic adaptation of elderly muscle to resistance and endurance training. J Apple Physiol 2001; 30: 1663-70.

Svalové atrofie v průběhu CHOPN

- *Příčina svalových bolestí v průběhu CHOPN, kterým nebyla věnována velká pozornost a byly vysvětlovány bez dokladů jako vliv hypoxie, se ukázaly jako podstatný faktor, který ovlivňuje metabolismus. Důvod neznámý.*
- *Jedná se o zánik oxidativních pomalých vláken typu I, jejichž počet klesá ze 42 na 18%, včetně typu IIa. Naopak typ IIb tj. rychlých anaerobních relativně přibývá, což vede k vyšší produkci La a acidóze.*
- *Podle údajů z roku 2008 jde o degenerativní změny a rozpad svalových bílkovin a vlivem faktoru atrogen, AKT, 4E-BP1, kinaza B, paradoxně se tímto mechanismem může vyvolat i hypertrofie. Příčiny neznámé, častěji při podávání kortikoidů. Relativně úspěšná je zatím jen pohybová aktivita.*

Svalové atrofie v průběhu CHOPN

2008 první zpráva:

Atrofie je vyvolána změnami svalových bílkovin a enzymů vyskytujících se u CHOPN. Ve hře je enzym atrogen -1, fosforylovaný AKT a 4E-PB1 neboli protein kináza B.

Existují asi 3 patogenní cesty, které vedou k atrofií, ale paradoxně i k hypertrofii.

Proč se toto vyskytuje u CHOPN nebo snad i u cystické fibrózy není známo.

***Léčení:** snad větší pohybová aktivita, která může další postup zastavit.*

Vytrvalostní trénink a současné podávání kyslíku

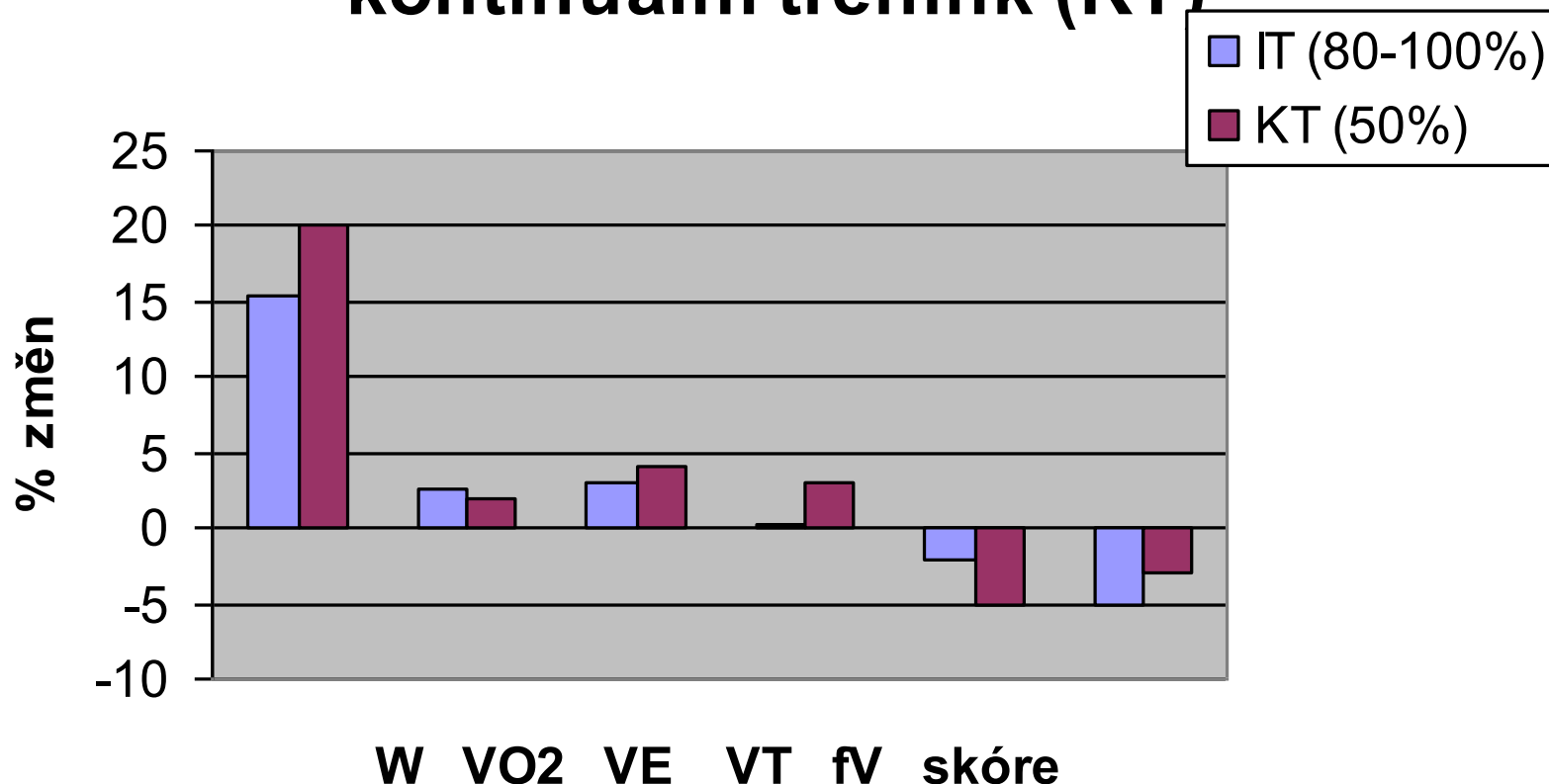
- *Současná terapie kyslíkem a PR zvýší efekt a umožní tuto terapii i u těžších pacientů, kteří mají hypoxii již v klidu.*
- *Snižuje dynamickou hyperinflaci.*
- *Mírní pocity dušnosti.*
- *Snižuje potřebu hyperventilace, umožní vyšší intenzity zátěže.*
- *Efekt se objevil již po inhalaci 3 l/min.*
- *Po programu 7 týdnů, 45 min 3x/t na ergometru ve srovnání s kontrolní skupinou, která dýchala vzduch, byli pacienti při zátěži bez hypoxemie, zvýšení výkonnosti o 30%.*
- *Používá se směs Heliox (72% He , 28% O₂)*

Intervalový trénink

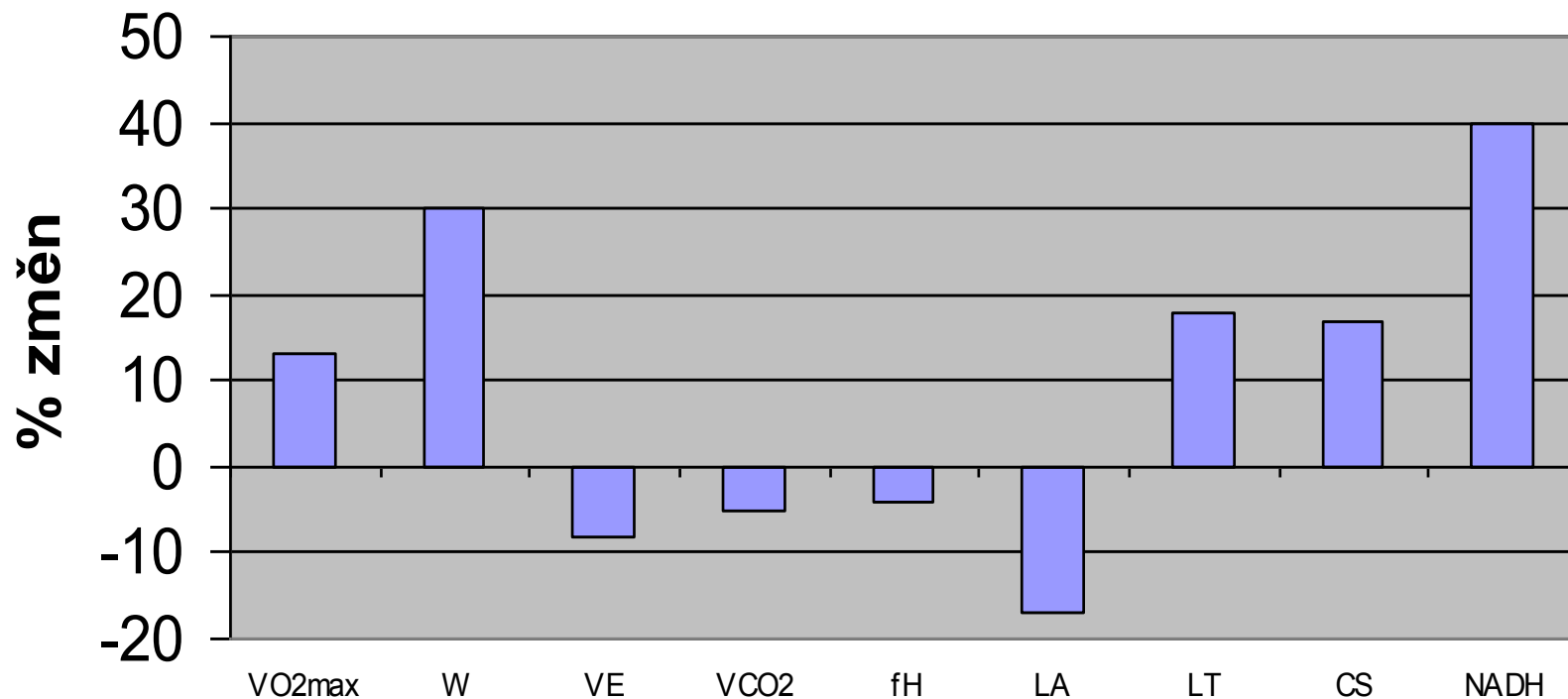
- *Ne všichni pacienti s CHOPN jsou schopni absolvovat vytrvalostní trénink kontinuální formou, u nich se doporučuje použít trénink intervalový.*
- *Výsledky v kvalitě života jsou srovnatelné s vytrvalostním tréninkem.*
- *Celkové množství vykonané práce je dokonce při této formě intervalového tréninku až o 70% vyšší.*
- *Nejužívanější způsob je střídání aktivity a klidu po 30 s. až 1 min.*
- *Produkce La je rovněž nižší.*

Am Thoracic Society, Am Coll of Chest Physician: Statement of Cardiopulmonary Exercise Testing and Pulmonary Rehabilitation. AM J Respir Crit Care Med 2002; 167: 211-277.

% změn před a po 12t. cvičení (30 min. 2x/t) u skupin s CHOPN používajících intervalový (IT) a kontinuální trénink (KT)

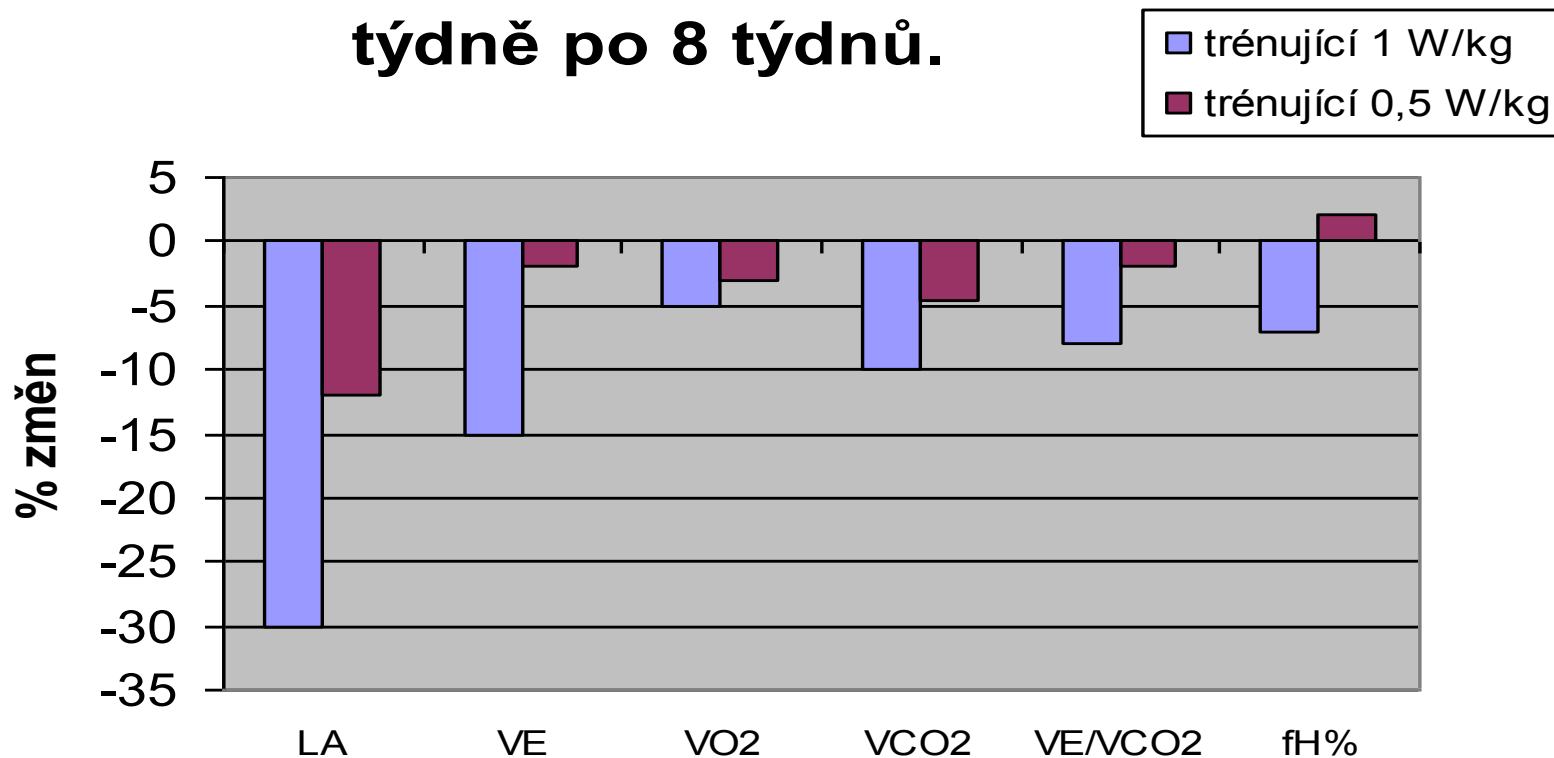

Změny vyvolané aerobním tréninkem (80% VO₂max) u 15 pacientů s CHOPN (FEV₁ 24-51%) po 12 týdnech

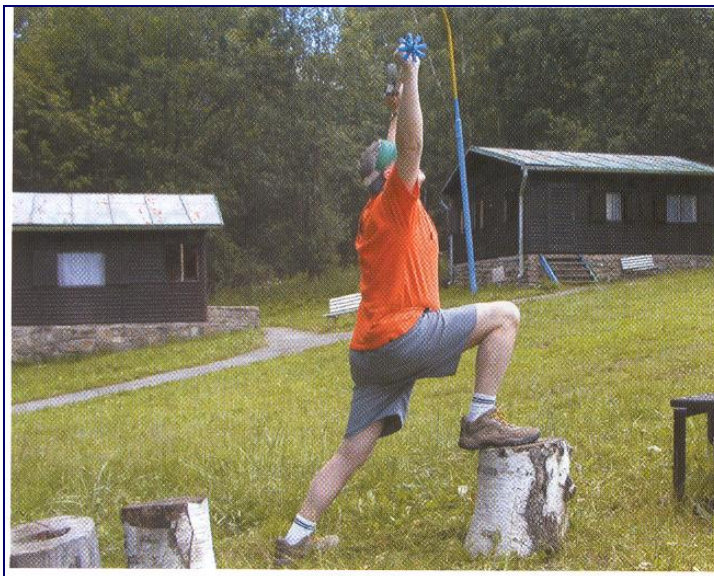
Změny respiračních ukazatelů u 2 skupin s CHOPN. Zátěž byla 1W/kg 20 min, druhá 0,5W/kg 40min, obě 5x týdně po 8 týdnů.

Závěr

- *RFT - hygiena dýchacích cest*
- *Dechová cvičení a PA všeho druhu*
- *PL účinná při pravidelném opakování, při absenci lekce rychle mizí i získaná výkonnost*
- *Kombinovat RFT a PA*
- *PL formou programů zdravotně orientované zdatnosti*

Volný hrudník - volné dýchání - volný/volní pohyb

Plicní rehabilitace

JAK?

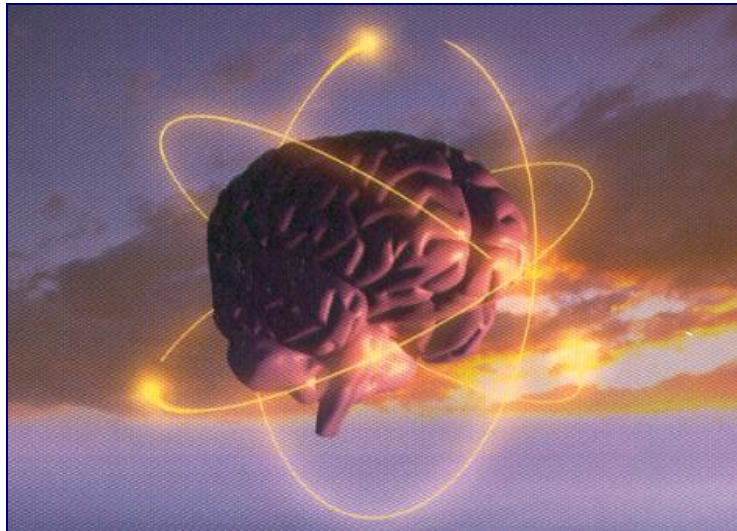
Respirační fyzioterapie + Pohybové aktivity

KDY?

Čím dříve tím lépe - CHOPN: již ve II.stadiu onemocnění

KDE?

????????????

*Možná se nikdy o výsledcích svých činů nedovíte.
Pokud ale neuděláte nic, nebude ani žádný výsledek.*

Gándhí

Děkuji za pozornost